

29:2

En kommun var jämte andra kommuner delägare i ett renvattenverk. Kommunen har ansetts ansvarig enligt 29 och 12 §§ va-lagen mot sina abonnenter för skador av dåligt vatten på grund av brister i vattenverket.

S.M. är ensam lagfaren ägare till fastigheten i Landskrona. Fastigheten ligger inom verksamhetsområdet för kommunens allmänna va-anläggning och är ansluten till densamma. Den är bebyggd med en villa. Under perioden 21-26 november 1995 drabbades invånarna i Landskrona, Eslöv, Svalöv och Kävlinge av kommunalt vatten som smakade och luktade illa. Vattnet orsakade ett stort vattenburet sjukdomsutbrott bland befolkningen i kommunerna med symtom som magont, diarré, värk, kräkningar och feber. Vattenförsörjningen till dessa kommuner sker från Sydvatten AB och vattnet kom från Sydvatten AB:s vattenverk vid Ringsjön. På grund av ett ras i Bolmentunneln under juli 1995 hade Ringsjöverket nödgats använda råvatten från Ringsjön. Orsaken till det dåliga vattnet var att Sydvatten AB använde en råvattenledning, som inte hade varit i bruk på två månader och inte var renspolad.

S.M yrkade förpliktande för kommunen att utge skadestånd till honom med 500 kr jämte ränta.

Kommunen bestred yrkandet med vitsordade det yrkade beloppet och ränteberäkningen i och för sig.

S.M. anförde: Han upptäckte att vattnet var dåligt när han skulle duscha på morgonen den 21 november och det spred sig en förfärlig lukt i badrummet. Han tyckte att det luktade fenol. Under perioden 22-26 november fick han köra in till Landskrona och hämta vatten i dunkar från en vattenbehållare som kommunen hade ställt ut vid lasarettet. Det är en sträcka av 11 km enkel väg. Kommunen satte inte ut någon vattentank i Asmundtorp. Den 26 november kände han ingen lukt. Han drack då av vattnet, vilket fick till följd att han drabbades av magsjuka i tre dagar. Omkring 10 000 personer i de berörda kommunerna drabbades av magsjuka på grund av det dåliga vattnet. Informationen från kommunen under de aktuella dagarna var också mycket dålig. S.M ringde bl.a. till kommunens växel för att få information men fick då beskedet att ”vi vet inte mer än du vet om du läser tidningen”. Ena gången gav kommunen besked att vattnet kunde drickas och nästa gång att man inte kunde dricka det. S.M anser inte heller att det är skäligt avstånd att ha 11 km till en vattenbehållare med tjänligt vatten. Kommunen har härigenom åsidosatt sin skyldigheter enligt lagen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar (va-lagen) och är därför

skadeståndsskyldig gentemot honom för de skador han drabbats av till följd därav. Han har orsakats kostnader för byte av vatten i varmvattenberedaren två gånger och uppvärmningen av vattnet, resor för att hämta vatten och för att duscha hos modern samt inköp av Ramlösa. Magsjukan medförde inga särskilda kostnader utöver olägenheten att vara sjuk.

Kommunen anförde: I förevarande fall framgår av rapporten ”Stort vattenburet sjukdomsutbrott i Skåne 1995” från Länsstyrelsen i Malmöhus län och Livsmedelsverket med all önskvärd tydlighet att Landskrona Kommun har vidtagit adekvata, ändamålsenliga och tillräckligt snabba åtgärder för att komma till rätta med problemet med den mindre goda vattenkvaliteten. Det framgår också att vattenkvaliteten har uppfyllt Livsmedelsverkets krav på tjänlighet. Kommunen har vidare informerat på sätt som kan krävas och tillhandahållit tjänligt vatten inom rimligt avstånd för abonnenten. Kommunen har således inte åsidosatt sina skyldigheter enligt va-lagen och är därför inte skadeståndsskyldig gentemot S.M. Beskrivningen av händelseförloppet i rapporten ”Stort vattenburet sjukdomsutbrott i Skåne 1995” överensstämmer med kommunens uppfattning om händelseförloppet. Klockan 03.15 den 21 november fick vakthavande hos kommunen besked från Sydsvatten att det var fel på vattnet. Klockan 06.00 gick ett meddelande från kommunen ut i radio Malmöhus och man informerade sedan fortlöpande under dagen. Något vatten sattes inte ut i Asmundtorp. Det diskuterades på kommunen var vatten skulle sättas ut och man bestämde sig för de tre platser där det sattes ut. Det är riktigt att många människor blev sjuka. Det ifrågasätts inte att den smitta som drabbade dem var en vattenburen smitta. Enbart det förhållandet att ett antal personers insjuknande får antas ha orsakats av smitta genom det vatten som tillhandahölls dem genom den allmänna va-anläggningen torde dock inte medföra att ett skadeståndsansvar uppkommer för kommunen. Det har inte varit en följd av att kommunen eftersatt sina skyldigheter enligt va-lagen. Av företagna analyser av de vattenprover som har tagits framgår också att vattnet inte vid något tillfälle bedömts som otjänligt men vid några tillfällen fått utlåtandet tjänligt med anmärkning. Dessa anmärkningar har dock inte varit av hälsomässigt art. Vid den kemiska analysen har man inte kunnat hitta orsaken till att vattnet smakade och luktade illa. Kommunen har således inte brustit i sin tillsyn av den allmänna va-anläggningen. Inte heller har andra omständigheter framkommit vilka bort föranleda andra åtgärder från kommunens sida än dem som vidtogs vid det aktuella tillfället.

Va-nämnden yttrade:

Frågan om skadeståndsskyldighet för parter i ett va-förhållande regleras i 39 § lagen (1970:244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar (va-lagen). Där åläggs en sådan anläggnings huvudman, som åsidosatt sin skyldighet i förhållande till en brukare av anläggningen, att ersätta uppkommen skada. Detta skadeståndsansvar gäller i princip oberoende av vållande. Huvudmannens här aktuella skyldigheter gentemot

brukarna följer av lagens 12 §. Där föreskrivs att den allmänna anläggningen skall utföras och drivas så att den tillgodoser miljö- och hälsoskyddsintresset och att den skall var försedd med de anordningar som krävs för att den skall fylla sitt ändamål och tillgodose skäligen anspråk på säkerhet. Så länge anläggningen behövs skall huvudmannen underhålla den och i övrigt se till att den på tillfredsställande sätt fyller sitt ändamål.

Det har inte ansetts möjligt att i lagtexten ange den standard på anläggningen och dess tjänster som huvudmannen skall vara förpliktad att upprätthålla. Av förarbetena (prop. 1970:118 s. 124) framgår dock att en allmän va-anläggnings ändamål i första hand är att tillgodose bostäders och hushållsbrukares normala behov av vattenförsörjning och avlopp och att täckandet av behov därutöver kommer i andra hand. I fråga om kvaliteten på renvatten från den allmänna vattenanläggningen har mot denna bakgrund i rättspraxis (se exempelvis Vattenöverdomstolens dom DT 9/75, beträffande vilken Högsta domstolen inte beviljade prövningstillstånd) fastslagits att, såvida huvudmannen inte åtagit sig att tillhandahålla vatten av särskild beskaffenhet, hans leveransskyldighet i detta sammanhang inte omfattar annat eller mera än ett för hushållsändamål tjänligt vatten.

För bedömningen av om ett vatten kan anses godtagbart som hushållsvatten eller inte, får ledningen i första hand hämtas ur föreskrifterna och allmänna råden i Statens livsmedelsverks kungörelse om dricksvatten (Statens livsmedelsverks författningssamling 1993:35). Ett vatten som uppfyller kraven i den kungörelsen torde normalt få godtas som hushållsvatten även i förevarande sammanhang.

Det här målet gäller kommunens vattenleveranser till S.M.:s fastighet i Landskrona under perioden 21-26 november 1995. Visserligen visar företagna analyser inte att detta vatten skulle ha varit otjänligt enligt kraven i dricksvattenkungörelsen. Men det är ostridigt att vattnet luktade och smakade illa och att det orsakade ett omfattande vattenburet sjukdomsutbrott med magsjuka hos ett stort antal personer. Det är med hänsyn härtill uppenbart att det levererade vattnet kvalitetsmässigt inte varit av den beskaffenhet som brukarna ägt kräva och som varit den allmänna vattenanläggningens ändamål att tillhandahålla. Det är också uppenbart, och har heller inte ifrågasatts av kommunen, att bristfälligheterna i vattnets beskaffenhet medfört de skador för vilka S.M. i målet yrkar ersättning.

I rättstillämpningen har emellertid ansetts att bristfälliga vattenleveranser av detta slag inte redan i sig konstituerar något skadeståndsansvar för vattenanläggningens huvudman. Därtill har krävts att bristfälligheterna varit en följd av att huvudmannen eftersatt sina skyldigheter 12 § va-lagen. Såvitt gäller skadefall som det förevarande torde huvudmannens väsentliga skyldighet enligt den bestämmelsen vara att se till att den allmänna anläggningen på tillfredsställande sätt fyller sitt ändamål.

Parterna är i målet överens om att sakförhållanden och det faktiska händelseförloppet i allt väsentligt har fått korrekt beskrivning i den av Länsstyrelsen i Malmöhus län och i Livsmedelsverket avgivna rapporten "Stort vattenburet sjukdomsut-

brott i Skåne 1995”. Vad S.M. påstått om bristfällig information till abonnenterna har visst stöd i rapporten. Oavsett hur därmed må förhålla sig, syns emellertid brister i detta hänseende inte har varit av betydelse för de i målet aktuella skadornas uppkomst.

Skadorna skulle däremot ha kunnat undvikas om kommunen haft tillgång till en reservvattentäkt eller annan alternativ vattenförsörjning med erforderlig kapacitet. Och naturligtvis kan ifrågasättas om en allmän vattenanläggning, som inte har sådana reservvattenresurser, verkligen uppfyller va-lagens krav på att den skall vara försedd med de anordningar som krävs för att den skall fyllas sitt ändamål och tillgodose skäliga anspråk på säkerhet.

Inom den egna anläggningen har Landskrona kommun bara en reservvattentäkt som klarar ett halvt dygns vattenförsörjning. Men så som kommunen har ordnat sin vattenförsörjning kan knappast heller krävas att den skall behöva ha mer egna reserver. Det är nämligen meningen att vattenförsörjningen helt skall ske via Sydvatten AB. Det är ett bolag som kommunen äger tillsammans med ett antal andra kommuner i Skåne. Detta bolag drivs som ägarkommunernas gemensamma vattenverk. Under sådana förhållanden är det naturligtvis mest rationellt att behövliga resurser i fråga om reservvatten och annat knyts till detta vattenverk. Så har också skett.

Frågan är då om kommunens ansvar gentemot abonnenterna enligt 29 och 12 §§ va-lagen begränsar sig till den egna anläggningen eller om det också omfattar det med de andra kommunerna gemensamt ägda vattenverket. Det är nämligen ostridigt i målet och framgår också av den förut nämnda rapporten att de dåliga vattenleveranserna orsakats av vissa missgrepp vid Ringsjöverket, framför allt att en råvattenledning, som inte använts på två månader, inte renspolades innan den togs i bruk och att kloreringen var alltför låg under tre dygn. Ringsjöanläggningen syns heller inte ha uppfyllt va-lagens säkerhetskrav genom att det förorenade dricksvattnet inte kunnat stoppas eller avledas innan det nådde Landskrona kommuns distributionsnät.

Enligt Va-nämndens bedömning kan kommunens va-rättsliga ansvar gentemot abonnenterna för det levererade vattnets beskaffenhet inte rimligen vara avhängigt av huruvida det nyttjade vattenverket formellt ingår i den allmänna vattenanläggningen eller inte. Ansvaret måste anses omfatta alla sådana anordningar och anläggningar som faktiskt anlitas eller brukas för att den allmänna anläggningen skall fylla sitt ändamål.

Vid sådant förhållande och med hänsyn till förut nämnda missgrepp och brister i Ringsjöanläggningen kan Landskrona som huvudman för den allmänna vattenanläggningen inte undgå skadeståndsskyldighet gentemot S.M. för de skador han ostridigt lidit på grund av det dåliga vattnet.

Om skadeståndsbeloppet och räntan råder ingen tvist.

Va-nämnden förpliktade kommunen att till S.M. betala 500 kr.

Beslut: 1997-06-09, BVa 42

Mål nr: Va 33/96

Landskrona kommun överklagade beslutet och yrkade att S.M.:s talan skulle ogillas.

S.M. bestred ändring.

Vattenöverdomstolen yttrade:

Utredningen i Vattenöverdomstolen är i allt väsentligt densamma som vid Va-nämnden. Kommunen har här tillagt bl.a. följande. Det kan inte läggas kommunen till last att dess vattennät tillförts vatten med försämrad kvalitet till följd av händelserna i Ringsjöverket. I vart fall är det inte rimligt att ställa kommunen till svars för att den tagit emot och distribuerat detta vatten under tiden för kvalitetsstörningen. Det är heller inte visat att bristfälligheterna i vattnet medfört av S.M. påtalade skador.

Vad som förekommit i Vattenöverdomstolen föranleder inte någon annan bedömning än den Va-nämnden gjort. Nämndens beslut skall därför fastställas.

Vattenöverdomstolen fastställde Va-nämndens beslut.

Dom: 1998-06-16, DTVa 8

Mål nr: TVa 896-97

En ledamot anförde: I rättsfallen NJA 1983 s.209, 1984 s.721, 1993 s.764 och 1997 s.468 har Högsta domstolen (HD) behandlat frågan om skadeståndsansvaret för allmän va-anläggning enligt 29 § lagen (1970:244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar (va-lagen). Jag tolkar HD:s praxis enligt följande. Vid bedömandet av huvudmannens skadeståndsskyldighet skall – sedan orsakssamband har konstaterats – till en början huruvida det är utrett att va-anläggningen uppfyller de allmänna krav på en sådan anläggning som ställs upp i 12 § va-lagen. Om så är fallet, föreligger inte något skadeståndsansvar. Först om det konstateras att kraven i paragrafen inte är uppfyllda får det betydelse att ansvaret är oberoende av vållande ("strikt ansvar"). Detta innebär att det inte behöver prövas huruvida huvudmannen i det enskilda fallet har handlat vårdslöst eller ej; huvudmannen går inte fri även om han därvid har gjort allt som rimligen kunde krävas av honom. I rättsfallet har HD angett att den ifrågavarande ersättningsskyldigheten föreligger oberoende av vållande. Jag anser att denna rubricering är missvisande. 12 § va-lagen kan sägas ge uttryck för en aktsamhetsnorm. För att den skadelidande skall ha rätt till ersättning krävs inte bara att han visar att det föreligger orsakssamband mellan huvudmannens skötsel av va-anläggningen och hans skada. Han måste därutöver visa att huvudmannen har avvikit från den standard som 12 § va-lagen kräver. Man skulle med fog kunna säga att en förutsättning för ersättningsskyldighet är att det föreligger vårdslöshet på huvudmannens sida; dvs. det är fråga om ett s.k. culpaansvar. Men även bortsett från

frågan om rubriceringen av ansvaret menar jag att det ifrågavarande rättsläget kan medföra problem. Det krävs nämligen att man skiljer mellan huvudmannens allmänna ansvar för att anläggningen uppfyller kraven i 12 § va-lagen och hans ansvar för sitt handlande i det enskilda fallet; i det förra hänseendet kan huvudmannen i förekommande fall gå fri, men i det senare hänseendet aldrig. Jag menar att denna gränsdragning i många fall kan vara vansklig. (Jfr till det sagda Hellner, Skadeståndsrätt, 5 uppl. 1995 s.128 f, 142 tf, 178 ff och 427 samt där gjorda hänvisningar.) För övrigt delar jag Vattenöverdomstolens bedömning.